

Starjejšyny list

2017/8

wudaše: Iěše 2017/8

wudawař: Serbske šulske towaristwo z.t.

Postowe naměsto 2

02625 Budyšyn

tel.: 03591 550216/faks: 03591 550220

info@sorabischer-schulverein.de

www.sorabischer-schulverein.de

zagronitej redaktorce: Marja Jaworkowa/Monika Süßowa

tel.: 03591 550215

dolnoserbski pšełožk: H. Kutšankowa

fota: SŠT

© 2017 Serbske šulske towaristwo z.t./Sorbischer Schulverein e.V.

Lube starješe,

žišownje w nosarstwje Serbskego šulskego towaristwa njeusu jano městna wobstaranja, ale teke dwójorěčnego serbsko-nimskego kublana a wótkublana žiši. Z tym su zrazom městno pódspěry a pšewózowanja za familije. Kužde góle jo za nas jadnorazowe a drogotne, Bóža stwórba. Zaměrnje pódspěrujomy individualnu kublański drogu žiši, kótaraž se z narodom zachopijo a cas žywjenja trajo. W přednych žaseś lětach se kładu zakłady za cełe žywjenje. Togodla jo trěbne wuske wótgłosowanje mjazy starjejšimi, wótkublarjami a wšymi wobželonymi institucijami.

Žěkujomy se Wam, lube starješe za Wašo spušćobne a dowěrliwe sobužělo a se nažejamy dalšneje pódspěry.

Žycym Wam rědne prozniny a dobre wódychanje
Waša

Ludmila Budarjowa

předsedarka Serbskego šulskego towaristwa z.t.

Wopšimješe:

Dobre partnerstwo psi wótkublangu zmócnijo žiši, fachowa konferenca SŠT a LIPY 2016	2
Žeň žiši a „Zilli, Billi a Willi“, Witaj-žišownja „Mato Rizo“ Žylow	6
KOKOT 2016 w žišowni, Witaj-žišownja „Villa Kunterbunt“ Chóšebuz	8
Graša k spěchowanju serbskeje rěcy, w žišowni a doma	10

Dobre partnerstvo pši wótkubłanju zmócnijo žísi

Zgromadna fachowa konferenca SŠT a LIPY 2016

Wécej ako 40 wótkublarkow a wótkublarjow jo slédowało pšepšosenje na dalejkubłanje do kulturnego doma w Smjerdźacej. Wobzélňniki fachoweje konference su se pšípóznawajucy wugronili k wopśimjejeſeu a tym mlogim pozitivnym pókiwam. Referentka na fachowem zejženju jo była wjednica gójarsko-pedagogiskich bydleńskich kupkow z Johanngeorgenstadta diplomowa pedagogowka Martina Meixner. Ako nazgónita referentka jo wóna w swójom licho pšednjasonem styrigóžinskem pšednosku z mlogimi pšíkładami zamögła wšych pšíbytnych pšejmaš a jich ze swójimi na praksu se póségujucymi nazgónjenjami z wécej ako tých lětzasetkow pšeznaniš.

We wšych swójich teke wědomnost-

nje fundérrowanych wuwježenjach jo kładla wažnosć na zmócnjenje góleſa. K tomu słušatej za nju luboſciwe wježenje a lubosne wobgranicowanje. Wuměnjenje za to jo dobrý pomér ku góleſeju z pozitivnym zakladnym pšiwzešim. Wažnej stej dalej zgromadna rěc a zakladna dowěra ku góleſeju. Žísi njekšě byś wobglédowane, ale respektérowane a pšípóznate – “žísi cytaš móć”. Žísi dejali se wuchwališ za swojo procowanie, nic za wuslědki. Pši kuždej kritice dej byś k spóznaſeu, až njejo měnjone góle, ale joga zažaržanje. Pó wopśimjeſeu jo se jeje tema wusměriła na to, kótaru zagronitosć wšykne, starjejše sobu zapśimjeſte, pši wótkubłanju žísi maju. Rowno dla togo zmócniju zgromadne pšežnanjenja wótkublarkow a starjejšich wótkublańske zažaržanje. “Wóni dejali na pšíkład se dojadnaš, kak mógalí žísi se wobzeliš. Až deje se wobzeliš, njejo žedno pšašanje. Doroscone pak maju póstajiš, kak a na com. Dajo rozsudy, kótarež maju starjejše abo luže z facha za žísi twóriš. Toš te sebje žísi cesto ze swójim zažaržanim wupominaju.

Jich zażarżanje pak jo wótwisne wót konteksta a jo doma cesto hynakše ako w kubłanišću."

Widobne wuspěchy pokazuju sejano pótom, gaž starjejše a wótkubłarki rownopšawnje a z respektom se zmakaju. To groni, až pśedewšym starjejše se mjazy sobu respektēruju, rowno tak teke fachowe mócy mjazzobnje. Gaž pótom hyšći se póražijo, až starjejše a fachowe mócy se mjazy sobu w swojej roli respektēruju, jo fundament za pozitivne wuwiše žiši dany. "Aby wuwiśowe turbo žiši wózywili, su w žiownjach trébne starjejše a fachowe mócy, kótarež su žišam žrědło energije", jo wóna z pśeznanjenim wobtwarzila.

"Zwětšego wiže starjejše jano swojo góle. To teke njejo porocne, ale logiske. Wóni su pak teke ekspertry za

swójo góle, znaju ga jo wót naroda." Šyroko rozrědowanej zgromadnej pedagogiskej zagronitosci wótpowědujucy jo wóna pódšmarnuła, až "maju starjejše napšešiwo swójomu gólešeu we wšej joga indiividuálnosci winowatosci a až su model a šablona za jich wugbaše a zażarżanje". Rowno tak jo pokazała na to, až starjejšyne wótkubłanje njetrjeba žedne čekowe lisćiny a dokumentaciske protokole, ale lubosć a wjele zacuša ako teke dowěru, zapěru a nažeju. Teke w zgromadnosći zjawiju doroscone žišam socialnu kompetencu. Starjejše trjebaju zasej wěcej zmužnosci, až njetrjebaju pšecej wótcakowanja wšyknych dopołniš. Pši wótkubłanju směju cyniš to, což za starjejše a žiši funkcioneruju a až směju teke raz se móliš.

Skóro pšízo mójo góle do šule

Witaj žišownja „Mato Rizo“ Žylow

Pla nas we Witaj-žišowni „Mato Rizo“ pšízo lětosa žewješ žísi do šule. Ja som glucna, až som byla wót-kublarka teje „předšulskeje kupki“ a som žewješ předšulskich žísi w slědnem lěše w žišowni pšewózowała. Ale stop raz – „předšulska kupka – předšulske žísi“? Jo to pšawje gronjone? Gronimy teke před-gymnaziast abo před-rentnař? Ně! Pótakem su to žísi, kenž su nejstarše w žišowni. Wóni su te, kenž kšé wósebnje vjele, vjele wěžeš, wšykno wuproběrowaś, grajkaś a vjele rědných wěcow dožywiš. Wóni muse na šulu tak pšigótowane bys, až maju dosć zamóžnosćow, aby bywali šulske žísi. Na přednem dnju

pak wóni to njemuse hyšći bys.

„Do šule zdrjały“ jo słwo za to, až góle jo tak daloko, až se móžo zašulowaś. Ale z małymi testami njamóžomy to pšawje groniš. Tam se pokazujo w tom wokognušu jano staw wuwiša. Prognozu, kak se góle dalej wuwija, njamóžomy daš. To stoj teke we wšakich medijach, na. p.s. (Griebel & Niesel, 2007/2013 // www.kinder-gartenpädagogik-Das Kita-Handbuch // Armin Krenz_ Ist mein Kind schulfähig?// Frühes Lernen, Rüdi Lütgeharm,_ Kleine Schritte; große Sprünge)

Tam se groni teke, až góle bužo w nowem wobswěše se na to nastajaś, až su tam nowe wupominanja. Wóno malsnje pšiwuknjo a bužo tak w šuli

šulske góle. Z nowymi wuvišowymi pógónjami se mobilizéruju nowe mócy, kenž su notne za pšíduce nadawki. Góle móžo wěcej pšíwuknuś a dopokazaś, až wóno nowe wěcy něnt wumějo.

Wšykno ma swój cas, žísi su w žišowni žísi, kenž chójže do žišownje a w šuli su wóni šulske žísi.

Ako wótkublarki a pózdzej teke ceptarje mamy nadawk, žísi pse-wózowaś. My comy je spěchowaś a teke pódprerowaś, gaž wóni trjebaru pomoc. My glédamy na to, kóta-re kompetence pla žísi se wuwijaju

w casu, gaž su pla nas w žišowni. Glédamy teke na to, že trjeba góle hyšći impulse, až wóno móžo dalej wósebne zamóžnosći a šykownosći we wšyknych kublańskich woblu-kach pšíwuknuś. Kublańskie wobluki su na pš. pögibowanje, komunikacija a rěc, rytmika a muzika, wucba wó mlogosći, pšírodowěda a socialne žywjenje.

My teke na to myslimy, co wótcaku-jo naš partnař „šula“, pótakem kóta-re žycenja maju ceptarje. Pomocne srédky, na pšíkład wobglédowańska listna pokazuju, na co musymy wó-sebnje glëdaś. To jo za nas cas, žež móžomy z kuždym gólešim kšac pó kšacu pó stupnicy Kita-žywjenja póstupowaś a wšykno gromaże zwonóžeś.

Céle žywjenje w žišowni jo pšigótowanje na pšíducy kšac „do šule pší“. My móžomy pótakem groniś: „Pšigótowanje na šulu se njezachopijo w slědnem lěše w žišowni, ale južo wót prědnego dnja w kublanišču. How wuknu žísi jadno z drugim a jadno wót drugego, a my móžomy pla kuždego na to glëdaś, což wóno derje móžo a že góle impulse trjeba. Teke wjelgin wažne jo, co su wóseb-nosći žísi. Lěc góle jo slěžař, wumělc abo konstrukter, kužde dej se derje wuwijaś móć.

Pśigótowanje žiši na šulu

We wšyknych kubłańskich wobłukach dajo za kužde starstwo stawy wuwiša. My posužujomy kužde góle a pomoc za nas su wobglédowańske listna, rozgrona z drugimi kolegowkami, ze starjejšimi a z fachowym personalom. To nam pokazujo, kóta-re kompetence musymy pla góleša hyšći wuwijaś a na to reagērujomy z našymi pórucenjami.

Wšykne kubłańskie wobłuki móžomy z našimi pórucenjami zwězaś. Pón jo wšojadno, wó kóta-ru temu žo. To móžo w nalěsu tema mjatelik byś abo w nazymje "kokot". Teke ideje žiši załapijomy, dokulaž maju wóni pón wécej zajma za jad-

nu wěc a z tym mógu wóni lěpjey wuknuś a su za to wécej zagórjone. Zajm a zagóritosć comy zasej a zasej wubužiš, aby žiši derje pśiwuknuli.

Rolu grajo teke jadnorazowosć a idejowe bógatstwo wótkublarkow. To ma se wěwliw na porucenje a swójske pśewjeżeńje. Ale my glědamy na to, až kužde pólō zapśimjete jo.

To wósebne pši našom žele jo, až my wšykno w serbskej rěcy pósřed-nijomy. To mlogi raz njejo tak lažko. Ale jasne jo, až to pśinjaso za žiši wužytk wuwijaša. Na pšíkład: pśidatne interaktiwné a kognitiwné zamóžnosći, wóni wěže wécej a mógu z tym lažčej druge rěcy pśiwuknuś. A ze serbskeju rěcu su žiši tolerantne a wówförjone napšešiwo dalšnej rěcy a kulturje.

w rytmusu klaskaś

Přechad wót žišownje do šule

Mjazy našeju žišownju a šulu w Žylowje dajo kooperatiwne dogrono. W slědnem lěše w žišowni póznamawaju žiši južo šulu ako twarjenje a teke ako zmakanisčo. Stawnje mamy kontakt k jadnej wucabnicy ze šule. Wóna k nam w žišowni woglědujo a pón slědujo pšepšosenje do šule.

Gaž žeń wótwórjonych žurjow jo, dostanu teke starjejsze zašíšć wót šule a wucabnikow. Z pšepytowanim za zašulowanje pšez gójcowku jo pón jasne, až zachopjeńk šule njejo daloko pšec. Skóro bužo góle „šulske góle”.

Góle w šuli

„Wopšawda žywjenja hyšći slědujо.” To cesto slyšymy how a tam. Ale šula ga njejo taka pówažna wěc. Pominanja su hynakše, jo. Kontakt k pedagogiskemu personaloju njejo wěcej tak intensiwny ako w žišowni. Teke pšawje! Móžo byś, až góle jo pšechnatane abo njewěste w nowej wokolinje. Jo, to móžo se staś. Wjele nowych zašíšćow se wala na starjejsze a žiši. Wjele wěcow se pšeměnijo a naraz dajo wjele pšašanjow. Pón njejo jano wažne, kótara wucabnica jo za góle zagronita, teke jo wažne, lěc góle namakajo nowych pšiašelow, lěc bužo wupominanja móc dopołniš, a lěc wóno móžo wšykno zwónožeś a wótcakowane wuslědkи pokazaś.

Až take pšašanja nastawaju, jo cele normalne a k rozměšeju. Wótegrona wy na kuždy pad dostonjošo, ale pšosym žeden tšach!

Teke gaž dajo tam a sem take pódštapniki, jo wšykno móžno zwónožeś. Waše žiši wudaju se sami na nowu drogu, ale my je njewóstajamy sami.

Mila Zachariasowa

KOKOT 2016 w žišowni

Witaj-žišownja „Wila Pisana“ Chóšebuz

My mamy take tšojenja wjelgin rad, źož wšykne gromaže žělamy abo něco cynamy. To comy tak cesto ako móžno měš. Pšawidłownje wo- plěwamy naše nałogi a swěsimy rad w našom domje. Wósebny wjeršk jo za nas žnjowny swěżeń “kokot”.

Gaž lěšojske prozniny mimo su, zestajamy naše kupki nowo. Žiši pón trjebaju pitšku casa, aby swoju nowu kupku zeznali a pón wězeli, kak to w nowem zestajanju běžy. Ale wjele casa na to koncentrěowaś njamóżomy, skóro ga musymy se na naš “kokot” pšigótowaś. How prezentéruju žiši pšed starješymi a gósćami serbske žnjowne nałogi „łapanje kokota“, „zabijanje kokota“ a „žabywózenje“.

Gromaže ze žišimi smy se na to pšigótowali a program pšewjadli. Wósebnje to zgromadne jadnanje šulujo wědobnje žiši za rytmus lěta, ale teke za planowanje jadnanja a kulturne wědobnje. Pšigótowanja za šulu njezachopiju se w slědnem lěše w žišowni. To juž do togo se zachopijo z wjelimi kšacami wuwiša a nadějzenjami. Togodla smy se rozsužili, až pšigótujomy program z jadnotliwy-

mi žišimi z kuždeje kupki a z kuždego starstwa. Šym jěsnjej žiši nawjedujomy něco cinyš a jich ideje integręrujomy, šim cesćej zwucuju wóni swóje zamóżnosći pšed zachopjeňkom šule a zwucuju z tym swóju kompetencu jadnanja. Tak smy ideje zběrali a nowe teksty, spipy a reje nazwucowali. W kuždej kupce su se wótkublarki ze swójimi žišimi na swěžeń nastajili, spiwali a wulicowali rědne žnjowne wulicowanja.

Ako smy zwucowali, smy musali někotare ideje zasej zachyšiš. Ale nowe ideje su pšišli a tak jo se wótběg pitšku změnił. Za žiši ale teke za wótkublarki jo to byl proces wu-

wiša. To ga se stanjo, gaž program se nastajijo. Wažny wobstatk jo był, až smy musali njewuspěch a pšeměnjenja akceptěrowaś. Ale naš główny koncept jo se ražíl a jo hyšči lěpšy

był ako na zachopjeńku. Teke wažne jo, až žisi derje pšísluchaju, se koncentrěruju a se rumnostnje derje orientěruju. Nadawki by dejali se zaspomnjeś a wažne jo teke nadawki mimo mólenja dokócyś. Z wjaselim pši zwucowanjach smy wšykne šežkosći pšewinuli a smy mógali rědny program na nogi spóraś. Pšez dobru pódpěru starjejšych smy měli rědnou dekoraciju. Tak smy mógali rědnje swěsiś.

Wjele starjejšych, gósći a kolegowkow jo program chwaliło. Taka chwalba jo wósebnje myto za našo žělo a proca jo se zadaniła. Tak móžomy z nowymi móćami pšíducy swězeń pšigótowaś.

Silvia Reinschke

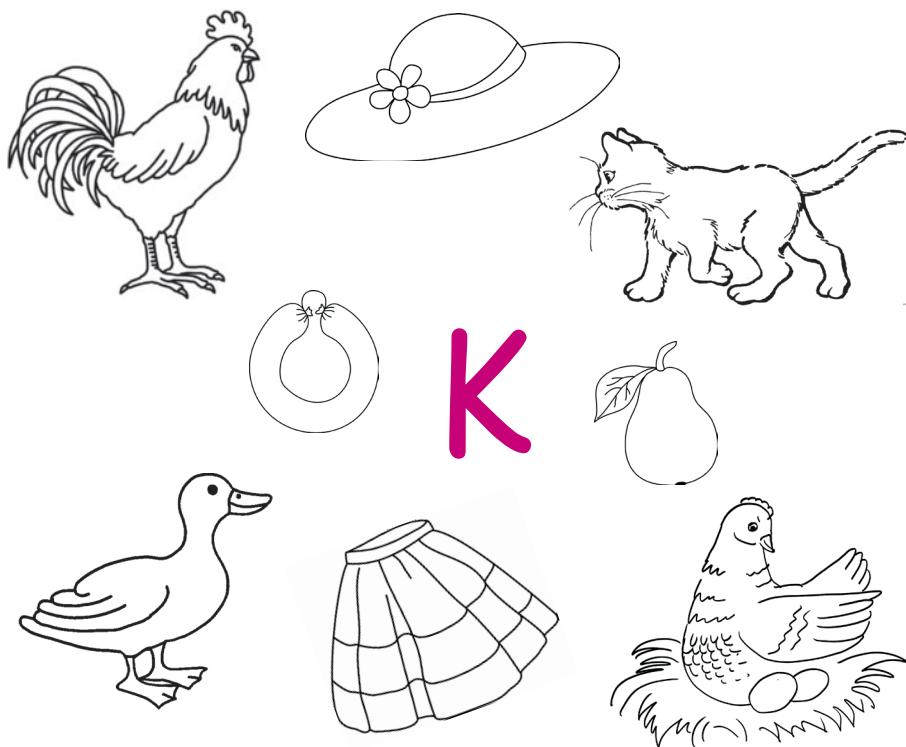
Graša k spěchowanju serbskeje rěcy

w žišowni a doma

Pytajšo něnt słowa ze zazukom!

warianta 1: Kótare słowo se zachopijo ze zazukom „A“, „B“, „K“?

warianta 2: Wupytajšo główne zapśimješe (mě, pówolanje, sad, zelenina, rostlina, jěza, zwěrje, grajki, kuchinski rěd) a teke zazuk a wumyslišo se malsnje k tomu słowa. Na pš.: Kótare mě se zachopijo z pismikom „B“? Kótary pśedmjat namakajoš w kuchni, kenž se zachopijo z pismikom „F“?

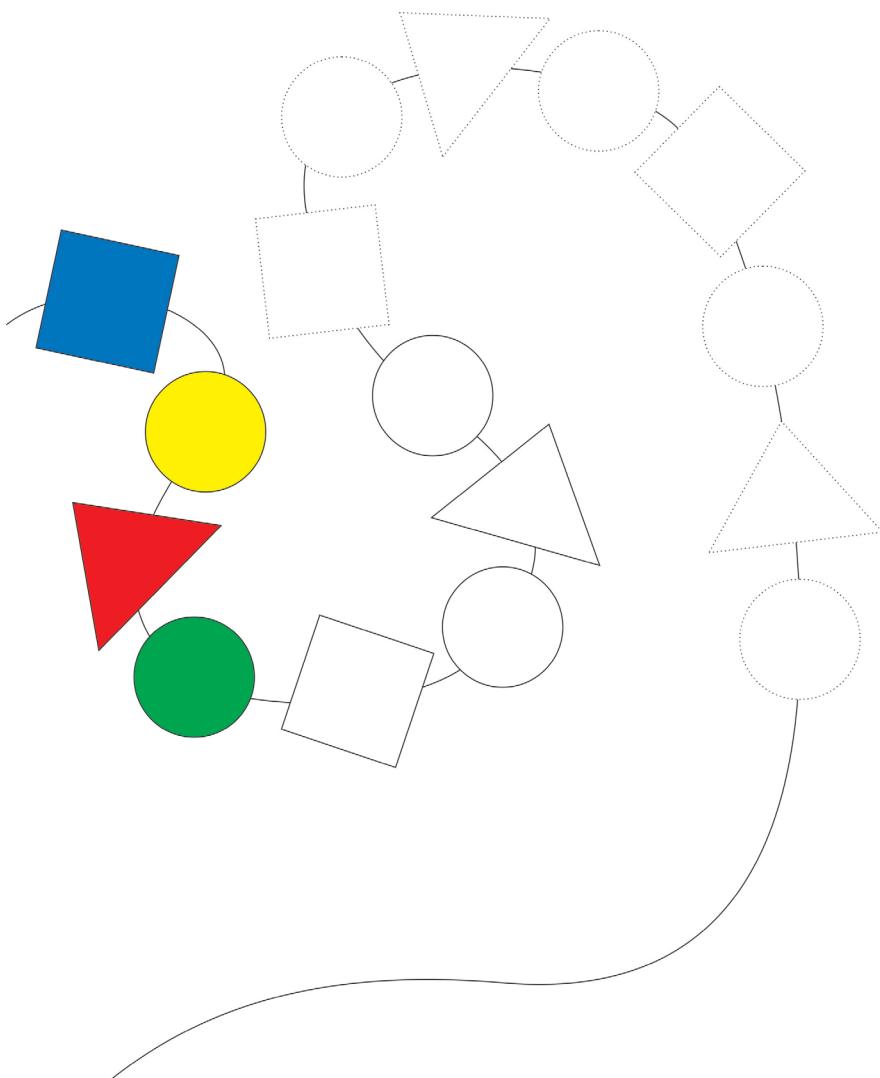

Picu pjac a wjedro gótowaś

Masěrujšo na kšebaše a mjenujšo pši tom zapśimješa a žěla.

Móžošo teke tšojeńka wulicowaś.

Wudopołni rjeśazk z geometriskimi formami w pódanem rěže a we wótpowědnych barwach!

Vervollständige die Schnur mit den geometrischen Formen in der vorgegebenen Reihenfolge und den entsprechenden Farben!